

REIP. AC ECCLESIAE RIGENSIS
ANTISTITES,

Utriusque Lumina atque Columina,

Quin imo

Aures quascunque doctas,

Ut

DE PIETATE

JUVENEM

Pietatis ac Industriæ laude Eximium,

ANDREAM A TIEFFENBROCK,

Rigâ-Livonum,

Ad IX. Decembris horam X. matutinam,

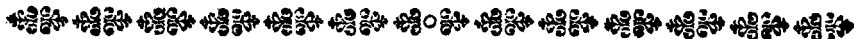
in Lycei nostri Acroaterio,

verba facturum pronò excipiant affectu,

demissè ac officiosè invitat

M. HENNINGUS WITTE,

Eloq. & Histor. P. P.

R I G Æ,

Typis Nöllerianis excudit Joh. Zachar. Nisius.

Olytheismus priscis temporibus apud Gentes, veri Numinis ignaras, inque caligine mersas, adeò usque excrevit, ut, juxta Plinium, sagacem illum naturæ mysten, major pænè Cœlitum Deorumq; populus, quàm hominum, extiterit. Quò & digi-
tum intendere videtur Suada Belgica, Box-

hornius: Tot, inquit, Dii prodière, quibus recensendis non numeri omnes sufficiunt Arithmeti-
corum. Mitiori nequaquam fatò Atheismus, qui prout omnium scelerum, sic & omnium suppliciorum divinitus inimissorum fundus est, totum nuñc propè orbem lugubri inundavit cataclysmò, ut & certo se includi amplius termino detestandi supremi Entis irrisores haud patiantur. Quamobrem, ut id demonstremus, nulla nobis imponitur necessitas Protagoram ex Orco reducere, cujus inter portentosa scepticæ quondam mentis deliria & illud Diogenes refert Laërtius: De Diis statuere nequeo, neque an sint, nec ne. Sunt plurima, quæ id scire prohibent, quippe & summa rei incertitudo, & brevis hominis vita. Idem *διὰ πᾶσι* sensisse Anaxagoram, sed fulmine propterea ab irato perculsum Jove interiisse, Lucullus apud Ciceronem planissimè comprobat. Multò minus in subsidium huc vocare cogimur Souldanos, extremos Asiæ incolas, quos, si Thomæ Herberto fides, adeò per-
versos, adeò rudes offendit, ut nullam religionis scintillulam, neve ipsum Deum, Cœlum, Infernum, aut æternitatem illis sub-
oluisset, variis percontandi modis elicere potuerit. Atque talem etiam inter barbaros stuporem Socinus evincere conatur, asserens; non singulos duntaxat homines, sed integros in Brasilia populos inveniri, qui nullum penitus sensum aut suspicionem divinitatis alicujus habent. Verùm enim verò gente m-
inibi, brutorum generi non absimilem, sine Deo, sine lege vi-

vere, Hieronymus Benzo, aliique Orientis plagam curiosè perlustrantes, denegant, suoque magis illud Tullianum approbant calculò: Homines falsum habere Deum, quàm nullum omninò malunt. Quicquid sit, illud sanè lumen, quod mortalium quorumcunque, etiam ferocissimorum, mentibus benignissimus indidit Conditor, eradi in totum nequit, usum nihilominus ejus, per profanas admodum induratae rationis speculationes, sæpius suppressi, quis inficiari audet? Horrenda enim illorum hoc declarant exempla, qui innatam Numinis notitiam immanitate efferati obtundunt, suaque culpâ laxato affectibus freno ita obbrutescunt, ut nullo nec Dei, nec honestatis sensu tangi videantur. At, ut jam inuimus, opus non est, ex cariosis antiquorum annalibus, nec ex remotissimis mundi angulis sceleratissimos accersere Atheos, dum (heu dedecus!) pestilentissimum hocce virus in politiori quoque Europa eos, qui sub Christi militare vexillis discipiunt, nostrâ hâc ætate adeò occupavit, ut rem sanctissimam æquè ac manifestissimam atroci impugnare furore minimè vereantur. Complures, observante Leonhardò Lessiò, hodie sunt, qui divinitatem animo negant, non tamen ita passim noti. Premunt etenim silentio hoc mysterium, metu legum, nec ausi evulgare, nisi apud familiares. Quid? quod magis mirandum, largissimisque deplorandum lacrumis, non idiotas dari solùm & ex ima vulgi fece, sed & homines (non homines rectius dixeris) cæteroqui sapientiâ, autoritate, inque Republica literaria meritis eximios, qui eâdem mentis ducuntur vesaniâ, potentissimo Numini cultum ex destinata malitia & ineffabili petulantia subtrahentes. Unde in Gallia, uti me, Cl. Spizelius docuit, peculiari dicuntur nomine *De grues*, quasi minimè grues, quod falli facilè non possent, sive etiam *Esprits forts* se indigitant, creduntque eò usque confirmatos, ut nihil amplius credant. Solemne horum fuisse symbolum perhibetur; Mens perit & corpus, Neque perexiguum inibi putemus
Atheorum

Atheorum reperiri numerum, testem, ad instar multorum, Cornelium à Lapide producamus, in hunc modum differentem: Epicureismus ira invaluit, & indies magis invalescit, ut Calvinus ipse admiretur, in sola Gallia tot esse examina Doctorum, qui illi seminando sedulò operam navant, ac discipulorum infinitam multitudinem. Italorum ingenia mollia, libertina & athea, nemo, nisi in orbe hospes, ignorat, adeoq; heic dicere de iis nihil refert, præter illud, quod Melanchthon Theologo cuidam istius occinit regionis atque religionis: Vos Itali vultis disputare Deum seu Christum esse in Eucharistia, quem non creditis esse in Cœlo. Instituti hujus non patitur ratio, ut ex Anglia, omnium hodie religionum & monstroforum dogmatum sentina, Belgio, altera quasi Libertinorum Africa, aliisque provinciis inclutis, gigantes istos *θεομαχῆς* longâ serie producamus. Ipsa, proh dolor! experientia, veritatis magistra infallibilis, satis superque loquitur, plures, quàm par est, & credi potest, ubivis prorumpere locorum, quibus cum Dionysio Syracusano omnia sacrificia, omnem summi Rectoris cultum, ab homunculis ei debitum, jocosis prosequi dictis allubescit. Hujus fursuris detestandus erat nebulo Franciscus Rablæsius, Monachus ante Franciscanus, dejectò post cucullò, Medicinæ consecratus, dum omnia jura, divina humanaque, proculcavit, ludibrio habuit, & Acheronti proximus ingenti cunctos cachinnò excepit, qui Deum, ejusdemque misericordiam illi proposuere. Quid de Cardinale Perotto dicamus, cui meritò singularem inesse sanctitatem quis præsumit, quod, cum uno die coram Gallix Rege Henrico III. Deum esse probasset, alterò statim die, nisi silentium ei fuisset injunctum, pari *παρρησία* contrarium asseruisset? Quid de ipso Præfule Rom. Clemente VII, aulæ cœlestis claves sibi vindicante qui in sede Apostol. tanquam è tripode Delphico, moriturus pronunciavit; se mox de tribus fore certiozem, de quibus semper dubitasset; An nempe Deus sit, an anima immortalis, an vita post hanc

hanc alia? Neq; ab hac ἀθεότης secta segregandi Naturalistæ & civiliter honesti, à Gisb. Voetio ita appellati, quod solum Naturæ lumen ad æternam consequendam vitam sufficere, adeoque omnem superfluum esse Revelationem, acerrimè contendunt. Quibus annumerari possunt Baniani, Philosophi in Tartaria, qui Deum ex meris Naturæ viribus colendum existimârunt. Hi supra vulgus sibi sapere videntur, Religiones quascunq; alias falsè irrident, aut si quid fortè ex iis probant, probant illa tantùm, quæ humanæ consentanea rationi, cætera falsa esse arbitratur, nec dissimilia tragœdiis Poëtarum. Inter hosce facilè eminet Angelus ille decantatus, Edoardus, Baro Herbert de Cherberi, id unicè intendens, ut imperitorum animos, à genuina perfectaq; religionis & cultus norma, sacra nimirum Scriptura, avocet, & ad humanam rationem, sæpe ad res clarissimas, non secus ac vesperilionum oculi ad lumen diei, cæcutientem, deducat, ut sic isti ex parte religioni omni, ex toto autem nulli se sincerè applicent. Quocirca quinque communes circa religionem notas impiè excogitavit, quas Theologus ἀκριβές αἰσας, B. Musæus, justâ castigavit animadversione, fucumque feliciter detexit. Eandem quoque olim mentem fuisse Bodino apparet, ut exinde non ita pridem à Superintendente per Ducatum Bremensem Regio, Diccmanno, exquisitâ refutari diligentia promeruerit. Cæterùm de Julio Cæsare Vannino, infrunito naturæ Dææ sacerdote, Petro Arerino, Bernardino Ochino, aliisque cujuscunq; ævi verrucis multò pessimis, in præsentem præstat silere, quàm insensibili modò incautum legentis animum Stygiis istis inquinare venenis. A Naturalistis ad Neutralistas (ut res barbaris vocibus exactè conveniat) pari descendimus passu, illosque indifferentes ac promptos ad religionem quamlibet suscipiendam deprehendimus. Hi actutum & subtiliter nimis de Ratione Status, ex percallida Machiavellistarum arte differunt, nihilque frequentius ore proferunt, quàm splendidum illud interesse Prin-

cipis

cipis & Republicæ. Modò ajunt, modò negant, quodvis protinus promittunt, nihil vel rarò quicquam præstant, religionem, quidem colunt, sed nullam agnoscunt, & de æternitate parum sunt solliciti. Talis inventus olim fuit vertumnus, Ecebolus, Rhetor Constantinopoli, qui superiorum se mirè conformans ingeniis, Constantii quidem tempore fervidissimum pietatis Christianæ zelum præ se tulit, Juliano autem imperii moderante habenas, acrem se in Paganismo ostendit, tandemq; rursus, sub orthodoxo Cæsare, pro fidelium socio haberi laboravit. Unde non abs re Themistius, Philosophus Ethnicus, dixit: Manifestum esse, tales, qui se Principis religioni accommodant, non Deum, sed purpuram colere, similesque esse Euripo, qui modò in hanc, modò in contrariam partem suum commutat cursum. Et hæc præsentis adhuc seculi labes est, ut quis pro insigni laudetur Politico, si vitâ moribusq; Gnathonem referre aulicum, si dolis ac fallaciis uti, & aliquid Tiberiani Genii adumbrare didicit. Ita Callicrates, homo, quemadmodum Nepos vivis illum depingit coloribus, & callidus, & ad fraudem acutus, sine ulla Religione ac fide, quod Pseudo-Politicorum proprium est, Dionem, ducem militari gloriâ insignem, adiit, commonstrans, quâ ille ratione intentata hostium suorum tela omnium felicissimè effugeret. Quid fit? Ad interficiendum eum mox socios conquirat, adversarios ejus convenit, conjurationem, confirmat, mortem cruentam procurat. Si illud Epicharmi: *Νεφε ἔ μέμνησο ἀπιστεῖν*, sobrius esto, & memento diffidere, melius Dion observasset, simulatâ neutiquam captus periisset amicitia. Ut ergo nulli fidere, inhumanum, sic omnibus, stultum. Pulcrum quippe quàm plurimis apparet, aliud clausum pectore, ut cum Salustio loquar, aliud in lingua promptum habere, amicitias inimicitiasque, non ex re, sed ex commodo æstimare. Sed is abominatio est Jehovæ, utpote qui bilinguem Politicum, vel potius Polytropum, phaleratis blandisque verbis innoxios in-

perni-

perniciem trahentem, ferre recusat. Quid juvat, mundano-
rum gratiâ provifum undique & munitum esse, fi Cœli favor te
deftituat? Quàm miserum est, Crassos & Darios, post vestis mu-
rice ardentis fulgorem lapillorumque pretioforum nitorem, nu-
dos ad inferos descendere torquendos! Solebat Placilla Augusta
marito suo, Theodosio Magno, cotidie hanc recitare senten-
tiam: Memento, mi marite, quis fueris, quis jam sis, & quis sis
futurus. Sic Romanum Imperium gubernâ, ut administrati-
onis tuæ rationem, Deo, qui illud tibi concedidit, possis reddere.
Hæc si altius perpenderent omnes, quibus secures præferuntur,
melius atque tranquillius res humanæ se haberent, & turbarum
minus in Rep. foret: Non occurrerent quoque, qui miserum de-
gluberent populum, sed infucatâ fide ac pietate ducti, justam
Omnipotentis manum tumerent, ne aliquando talionis lege fe-
verissimè punirentur. Id quod pluribus, ceu par est, novellus
explicabit Declamator noster, dum Perquam Reverendi Pa-
rentis sui exemplò incitatus, ex publica Lycei Orchestra, de ipsa
PIETATE dicere constituit. Hanc, ceu margaritam pretiosissi-
mam, afficiendo mentem, corroborando cor, delectando ani-
mum, nemini non de meliori commendare conabitur. Unum
acturus, ut singulari vitæ integritate, illibatâ morum sanctitate,
rectæque voluntatis conscientiâ, uni, quem omnium habemus
operum nostrorum & spectatorem, & testem & arbitrum, pla-
ceamus DEO. Materiam sterili huic virtutum ac pieta-
tis seculo aptiorem vix invenire potuit, quâ ingenium exer-
ceret, & Optimates sibi benivolos redderet. Quocirca Literato-
rum Mæcenates, literarumque amantes, submissè ac peroffici-
osè rogamus, ut tantillum, quod hujuscemodi exercitiis attribui
solet, gravioribus suis subtrahant negotiis, ac de nostra rursus ob-
sequendi & inserviendi promptitudine securi, ritè secum cogitent;
omne tempus fluxum esse & vanum, quod seriæ non impenditur
pietati. Dab. Rigæ d. VII. Decembris, anno cLs Ioc XXCIV.